

**“โครงการจิตอาสาทำความดีเพื่อสังคม”**  
**การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต**  
**ให้กับผู้เรียนในระดับอุดมศึกษา**  
**“SOCIAL VOLUNTEER PROJECT” PROJECT-BASED LEARNING FOR**  
**DEVELOPING LIFE SKILLS OF UNIVERSITY STUDENTS**

Corresponding author<sup>1</sup>  
kamolwan@g.swu.ac.th

กมลวรรณ คารมปราชญ์ คล้ายแก้ว<sup>1</sup>  
และ พิชชาดา ประสิทธิ์โชค<sup>2</sup>  
Kamolwan Karomprach Klaykaew<sup>1</sup>  
and Pitchada Prasittichok<sup>2</sup>

Received: October 24, 2019

Revised: December 23, 2019

Accepted: December 24, 2019

### บทคัดย่อ

โครงการจิตอาสาทำความดีเพื่อสังคม เป็นส่วนหนึ่งของรายวิชา มคอว 353 การคิดอย่างมีเหตุผลและจริยธรรม ซึ่งเป็นรายวิชาศึกษาทั่วไปของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ โครงการจิตอาสาทำความดีเพื่อสังคมใช้วิธีการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐานที่มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาบุคคลในเรื่องการคิดอย่างมีเหตุผลและคุณธรรม จริยธรรมในการดำเนินชีวิต รวมถึงพัฒนาทักษะชีวิตของผู้เรียน ในโครงการจิตอาสาทำความดีเพื่อสังคมนั้นผู้เรียนจะเป็นผู้ดำเนินการทุกขั้นตอน โดยผู้สอนมอบหมายให้ผู้เรียนแบ่งกลุ่มตามความสมัครใจ แต่ละกลุ่มจะมีสมาชิกประมาณ 10 -12 คน จะร่วมกันทำหน้าที่ในการสำรวจประเด็นปัญหา กำหนดหัวข้อที่จะพัฒนากลุ่มเป้าหมาย ศึกษาข้อมูลทางวิชาการเพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนากลุ่มเป้าหมาย การจัดทำและนำเสนอแผน การดำเนินกิจกรรมตามแผนที่กำหนดไว้ และการนำเสนอผลการดำเนินโครงการในรูปแบบรายงานและคลิปวิดีโอ โดยมีผู้สอนเป็นให้คำปรึกษาและกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพ ทั้งนี้หลังจากที่นิสิตได้ทำโครงการทำ ความดีเพื่อสังคมเรียบร้อยแล้ว อาจารย์ผู้สอนได้ทำการสะท้อนการเรียนรู้ (Learning reflection) เพื่อให้ผู้เรียนรายงานว่าเกิดการเรียนรู้ในเรื่องใดบ้าง สามารถสรุปได้ว่าผลลัพธ์ของการจัดการเรียนรู้ที่สำคัญจากการดำเนินโครงการจิตอาสาทำความดีเพื่อสังคมนั้นผู้เรียนได้สะท้อนออกมา คือ ทักษะชีวิตในด้านต่าง ๆ ประกอบด้วย การทำงานเป็นทีม ทักษะการสื่อสาร การแก้ปัญหา การเข้าใจผู้อื่น และจิตสำนึกสาธารณะ ซึ่งเป็นทักษะที่สำคัญอย่างมากในการดำเนินชีวิตการเรียน และการทำงาน

**คำสำคัญ :** โครงการจิตอาสาทำความดีเพื่อสังคม การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐาน ทักษะชีวิต

<sup>1</sup>ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประจำสำนักนวัตกรรมการเรียนรู้ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

<sup>2</sup>อาจารย์ ประจำสำนักนวัตกรรมการเรียนรู้ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

## ABSTRACTS

The social volunteer project is a part of SWU 353: Logical Thinking and Ethics which is a general education subject taught at Srinakharinwirot University. The social volunteer project is project-based education mainly aimed at developing students' ability to enhance individuals' logical thinking and ethics in everyday life and developing students' life skills. In this project, students were assigned to take charge of every stage and choose their own groups consisting of 10-12 members. Students worked together as a group to explore issues, determine what needs to be developed for target groups, study academic work to determine how to develop target groups, prepare and present activity plans and present the project results through reports and video clips. Instructors acted as advisors and encouraged students to learn at their fullest potential. After the project was completed, instructors had students reflect on their learning and report what they had learned (Learning reflection). The important results of the social volunteer project reflected in students are life skills in different areas consisting of team working skills, communication skills, problem-solving skills, the ability to understand other people and social consciousness which are extremely necessary for life, education and work.

**Keywords:** Social Volunteer Project, Project-based Learning, Life Skills

### บทนำ

หมวดวิชาศึกษาทั่วไปของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒมีวัตถุประสงค์สำคัญประการหนึ่ง คือ พัฒนาผู้เรียนให้เป็นบัณฑิตที่มีคุณภาพ มีทักษะชีวิตที่เหมาะสมกับการดำเนินชีวิตในสังคมพหุวัฒนธรรม รายวิชา มคอ. 353 การคิดอย่างมีเหตุผลและจริยธรรม เป็นรายวิชาศึกษาทั่วไปวิชาหนึ่งที่มคอ. 353 เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตให้กับผู้เรียน จึงได้มีการกำหนดให้ผู้เรียนทุกคนต้องผ่านกระบวนการจัดการเรียนรู้ในโครงการจิตอาสาทำความดีเพื่อสังคม ซึ่งเป็นการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐานที่มีวัตถุประสงค์ให้ผู้เรียนได้ทำโครงการพัฒนาบุคคลในเรื่องการคิดอย่างมีเหตุผลและคุณธรรมจริยธรรมในการดำเนินชีวิตในหัวข้อต่าง ๆ โดยผู้สอนจะมอบหมายให้ผู้เรียนแบ่งกลุ่มกันทำโครงการตามความสมัครใจ แต่ละกลุ่มจะมีสมาชิกประมาณ 10 – 12 คน จากนั้นผู้เรียนจะต้องดำเนินการทำโครงการจิตอาสาทำความดีเพื่อสังคมทุกขั้นตอนด้วยตนเอง ตั้งแต่การกำหนดหัวข้อที่จะพัฒนาเป้าหมายที่ส่วนใหญ่จะเป็นเด็กและเยาวชนในสถานศึกษาหรือสถานสงเคราะห์ต่างๆ ในเขตพื้นที่กรุงเทพฯและปริมณฑล กระบวนการของโครงการจิตอาสาทำความดีเพื่อสังคม เริ่มต้นจากการที่ผู้เรียนต้องลงพื้นที่สำรวจความต้องการของกลุ่มเป้าหมายว่ามีความต้องการจะได้รับการพัฒนาในเรื่องใด เช่น การคิดอย่างมีเหตุผล การคิดวิเคราะห์ การคิดแก้ปัญหา การคิดตามหลักโยนิโสมนสิการ ความสะอาด ความรับผิดชอบ ความมีวินัย ความพอเพียง ความประหยัด ความซื่อสัตย์สุจริต ความกตัญญู ความสามัคคี การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เป็นต้น จากนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้จากการสำรวจความต้องการมากำหนดเป็นประเด็น ในการพัฒนา เขียนแผนการพัฒนา รวมถึงการค้นหาวิธีการทางวิชาการในการพัฒนาเป้าหมาย ตามกระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐาน

การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐานเป็นการจัดประสบการณ์ในการเรียนรู้แบบหนึ่งให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และสร้างผลงานที่เป็นรูปธรรมผ่านการทำโครงการที่มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในทุกขั้นตอนของกระบวนการเรียนรู้ ตั้งแต่การคิดและเลือกหัวข้อเรื่องของโครงการที่ผู้เรียนสนใจ การร่วมกันศึกษาหาข้อมูล การวางแผนในการทำโครงการ การดำเนินโครงการ การนำเสนอและประเมินผลงาน เพื่ออภิปรายและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ทำให้เกิดกระบวนการสร้างความรู้ใหม่ของผู้เรียน และในการดำเนินโครงการจิตอาสาทำความดีเพื่อสังคมนั้นสามารถพัฒนาทักษะชีวิตให้กับผู้เรียนได้หลายด้าน

ด้วยกัน (ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์, 2558, p. 356; Summawart & Chanpulekasa, 2010) ส่วนผู้สอนมีบทบาทเป็นผู้ให้คำปรึกษา และกระตุ้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เต็มศักยภาพ (Griffin, 2017)

### แนวคิดสำคัญที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐาน

การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐานนั้นตั้งอยู่บนพื้นฐานหลักปรัชญาพัฒนาการนิยม (Progressivism) ซึ่งมีรากฐานมาจากปรัชญาปฏิบัตินิยม (Pragmatism) ของจอห์น ดิวอี้ (John Dewey, 1926) ที่เน้นการเรียนรู้โดยการลงมือปฏิบัติจริง (Learning by doing) ผู้เรียนได้พัฒนาและดึงศักยภาพต่าง ๆ ออกใช้ประโยชน์ในการเรียนรู้ผ่านสถานการณ์จริง ทำให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์จากการทำโครงการ ทำให้มีความคงทนในการเรียนรู้สูง (Ulrich, 2016: 57) ทำให้มีทักษะในการแก้ปัญหา (Chun-Ming, Gwo-Jen, & Iwen, 2012) มีส่วนร่วมในการรับผิดชอบในการทำงานด้วยตนเอง เกิดการสร้างความรู้ นำตนเอง และควบคุมตนเองในการเรียนรู้ (Bell, 2010, p. 39) นำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง โดยมีผู้สอนเป็นโค้ชที่คอยให้คำแนะนำและความช่วยเหลือ ทั้งในแง่ของความรู้ทางวิชาการและทักษะการทำงานที่สำคัญ ทำให้การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐานเป็นทางเลือกที่นักการศึกษาหลายท่านยอมรับว่าเป็นการจัดการเรียนการสอนที่สำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาผู้เรียน ทำให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน อีกทั้งยังเป็นกิจกรรมที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้กับการเรียนการสอนในทุกสายวิชาและทุกระดับชั้น

### แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐาน

ในปัจจุบันมีแนวคิดที่นำเสนอกระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐานไว้อย่างใกล้เคียงกัน โดยสามารถสรุปได้ดังตาราง 1

ตาราง 1 กระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐาน

ขั้นตอน	สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2550, p 4-5)	ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ (2558, p 357-358)	Bender (2012, p 23)	Innovative Learning Center (2019)	Krajcik & Shin (2014, p275)	Nizwardi, Rahmat, & Aznil (2017, p 252)	Soparat, Arnold, & Klaysom (2015, p 14-15)	ความถี่ (ร้อยละ)
1. ขั้นกำหนดและชี้แจงจุดมุ่งหมายในการเรียน		✓		✓		✓		3 (42.86)
2. ขั้นกำหนดปัญหาหรือความสนใจ	✓	✓	✓		✓	✓	✓	6 (85.71)
3. ขั้นการอบรมทักษะที่จำเป็น						✓		1 (14.29)
4. ขั้นวางแผน	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	7 (100)
5. ขั้นลงมือปฏิบัติ	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	7 (100)
6. ขั้นประเมินผลระหว่างปฏิบัติงาน							✓	1 (14.29)
7. ขั้นสรุป รายงานผล และนำเสนอผล			✓	✓	✓	✓	✓	5 (71.43)

ขั้นตอน	สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2550, p 4-5)	ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ (2558, p 357-358)	Bender (2012, p 23)	Innovative Learning Center (2019)	Krajcik & Shin (2014, p275)	Nizwardi, Rahmat, & Aznil (2017, p 262)	Soparat, Arnold, & Klaysom (2015, p 14-15)	ความถี่ (ร้อยละ)
8. ขั้นตอนติดตามและประเมินผล	✓	✓	✓	✓		✓		5 (71.43)

จากตาราง 1 สามารถสังเคราะห์กระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการหรือโครงการเป็นฐานได้ 5 ขั้นตอนหลัก โดยมีรายละเอียดที่สามารถสรุปได้ ดังนี้

**1. การเลือกหัวข้อเรื่อง (Selecting the Topic)** ผู้สอนที่แจ่มหรือทำความเข้าใจกับผู้เรียนถึงวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ในการทำโครงการ ความคาดหวังต่อการทำโครงการ วิธีการและกระบวนการในการดำเนินการ รวมทั้งบทบาทของผู้เรียนและผู้สอน หลังจากนั้นผู้สอนเสนอเหตุการณ์หรือสถานการณ์ เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ มีความต้องการที่จะเรียนรู้ และทำโครงการในสิ่งที่ตนเองสนใจ สิ่งที่ต้องคำนึงถึงในการเลือกหัวข้อเรื่องของโครงการ ได้แก่ ความเหมาะสมกับระดับความรู้และความสามารถของผู้เรียน ระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษา งบประมาณ ความปลอดภัย และแหล่งข้อมูลและความรู้ในการสืบค้น

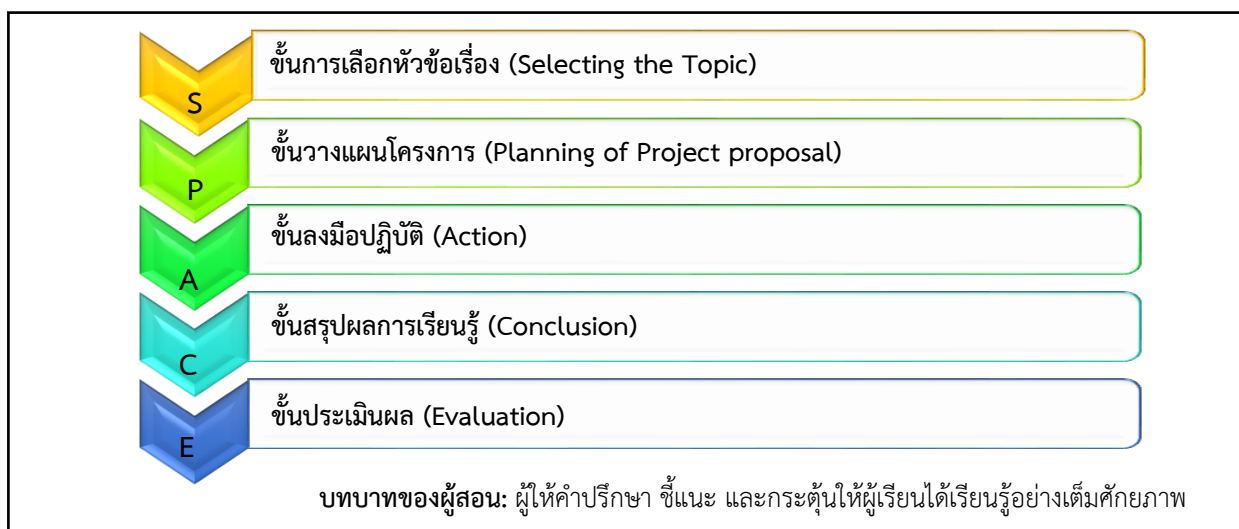
**2. การวางแผนโครงการ (Planning of Project proposal)** ผู้เรียนร่วมกันกำหนดวัตถุประสงค์ในการศึกษา พร้อมทั้งทำการแต่งตั้งและกำหนดบทบาทหน้าที่ของประธาน รองประธาน และเลขานุการของโครงการ หลังจากนั้นผู้เรียนร่วมกันศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดเป็นกรอบในการศึกษาที่เฉพาะเจาะจงมากขึ้น แล้วดำเนินการวางแผนในการดำเนินโครงการให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งไว้ ในขั้นนี้อาจใช้เทคนิควิธีการที่หลากหลายในการดำเนินโครงการ ทำให้สมาชิกทุกคนในกลุ่มทราบถึงกระบวนการในการทำงานและบทบาทหน้าที่ของตนเองตั้งแต่เริ่มต้นจนเสร็จสิ้นโครงการ จากนั้นจึงนำข้อมูลมาเขียนเป็นเค้าโครงของโครงการ ซึ่งประกอบด้วย ชื่อโครงการ หลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ คณะผู้จัดทำโครงการ ที่ปรึกษาโครงการ สถานที่ปฏิบัติโครงการ ระยะเวลาในการดำเนินการ งบประมาณในการดำเนินการ ขั้นตอนในการดำเนินการ เครื่องมือ วัสดุ และอุปกรณ์ และผลที่คาดว่าจะได้รับ เป็นต้น โดยผู้สอนมีบทบาทในการให้คำแนะนำและชี้แนะแนวทางและให้ความรู้ที่จำเป็นต่อการดำเนินโครงการตามความจำเป็นอย่างใกล้ชิด

**3. การลงมือปฏิบัติ (Action)** ภายหลังจากที่โครงการได้รับความเห็นชอบจากผู้สอน ผู้เรียนดำเนินการตามแผนของโครงการที่ได้กำหนดไว้ ในขั้นตอนนี้ผู้เรียนจะได้เรียนรู้เนื้อหา พร้อมทั้งฝึกทักษะต่าง ๆ ตามที่ระบุไว้ในวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ ผู้สอนมีบทบาทในการติดตามผลการดำเนินการของผู้เรียน พร้อมทั้งให้คำแนะนำและชี้แนะแนวทางและให้ความรู้ที่จำเป็นต่อการดำเนินโครงการตามความจำเป็นอย่างใกล้ชิด รวมทั้งการให้แรงเสริมตามสมควรแก่ผู้เรียน

**4. การสรุปผลการเรียนรู้ (Conclusion)** ผู้สอนจัดให้ผู้เรียนได้สรุป อภิปราย และนำเสนอผลงาน และผลเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้รับจากการทำโครงการ ทำให้ผู้เรียนได้เกิดการสะท้อนความคิด การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน การนำเสนอผลการดำเนินโครงการนั้นสามารถจัดได้หลากหลายรูปแบบ เช่น การจัดนิทรรศการหรือทำเป็นสื่อสิ่งพิมพ์ การจัดทำเป็นสื่อมัลติมีเดีย หรืออาจนำเสนอในรูปแบบของการแสดงผลงาน เป็นต้น

5. การประเมินผล (Evaluation) ในการวัดและประเมินผลนั้น ผู้สอนสามารถกำหนดและเลือกประเมินผลตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้อย่างชัดเจน โดยใช้เกณฑ์การประเมิน (Rubric) ที่พัฒนาขึ้นมาเพื่อประเมินผลโครงการโดยเฉพาะ ทั้งทางด้านกระบวนการ (Evaluate group process) ผลของโครงการ (Evaluate product process) หรือการประเมินทั้งกระบวนการและผลโครงการ

จากการสังเคราะห์กระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐานได้เป็น SPACE Model โดยมี รายละเอียดดังภาพประกอบ 1



ภาพประกอบ 1 กระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการหรือโครงการเป็นฐาน SPACE Model

### ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทักษะชีวิตของผู้เรียนในระดับอุดมศึกษา

ในปัจจุบันได้มีการนำการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐานมาใช้ในการส่งเสริมและพัฒนาทักษะชีวิตในเด็กและเยาวชนเป็นจำนวนมาก เช่น จากการศึกษาของ Wurdinger and Quresh (2015) ได้ศึกษาผลของการจัดการเรียนการสอนด้วยการทำโครงการเป็นฐานต่อทักษะชีวิตของนักเรียนในวิทยาลัย จำนวน 15 คน เป็นระยะเวลา 4 เดือน ผลการศึกษา พบว่านักเรียนมีทักษะชีวิตด้านความรับผิดชอบ การแก้ปัญหา การนำตนเอง การสื่อสาร และความคิดสร้างสรรค์ภายหลังจากที่ได้รับเรียนด้วยการทำโครงการเป็นฐานเพิ่มขึ้น เมื่อเทียบกับก่อนเรียน เช่นเดียวกับ Nguyen (2017) ได้ทำการศึกษาการพัฒนาทักษะชีวิตที่สำคัญผ่านการทำโครงการเป็นฐานด้วยการวิจัยแบบกรณีศึกษา กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาของมหาวิทยาลัยในประเทศเวียดนาม จำนวน 33 คน นักศึกษาจะได้รับการจัดการเรียนการสอนด้วยรูปแบบโครงการเป็นฐาน ผู้สอนมีบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ (Facilitator) เป็นระยะเวลา 4 เดือน แล้วทำการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์และการสังเกต ผลการศึกษาพบว่า ทักษะชีวิตที่นักศึกษาได้รับการพัฒนามากที่สุด ได้แก่ ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะการทำงานเป็นทีม และการบริหารจัดการเวลา ตามลำดับ สอดคล้องกับการศึกษาของ Wongdaeng and Hajihama (2018) ที่ศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้ด้วยโครงการเป็นฐานในนักเรียนโรงเรียนสาธิตของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ระดับชั้น grade 10 จำนวน 30 คน เป็นระยะเวลา 6 สัปดาห์ พบว่า การจัดการเรียนรู้ด้วยโครงการเป็นฐานช่วยส่งเสริมให้นักเรียนมีทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่นและการสื่อสารดีขึ้น และทำให้นักเรียนมีแรงจูงใจในการเรียนภาษาอังกฤษเพิ่มขึ้น

นอกจากนี้ยังมีผลการวิจัยที่ทำการศึกษาพบว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐานที่ส่งผลต่อพฤติกรรมรับผิดชอบต่อสังคม พบว่า งานวิจัยของ Sooksomchitra (2015) ได้พัฒนารูปแบบการเรียนรู้การสอนด้วยหลักการเรียนรู้โดยการรับใช้สังคมโดยใช้คอมพิวเตอร์สนับสนุนการเรียนรู้ร่วมกันในการทำโครงการเพื่อสร้างจิตสำนึกสาธารณะของนักเรียนปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏ จำนวน 27 คน ซึ่งประกอบด้วย 3 ระยะ ได้แก่ 1) ระยะเตรียมการวางแผนเข้าสู่โครงการ: การสำรวจภาพชุมชนใช้ระยะเวลา 1 สัปดาห์ 2) ระยะเริ่มต้นโครงการ: ตั้งแต่การเลือกประเด็นปัญหาเพื่อนำมาสู่หัวข้อโครงการผ่าน e-Brainstorm การจัดทำโครงการรับใช้สังคมผ่าน Face Chat การลงมือปฏิบัติในการรับใช้สังคมและบรรยายผ่านสมุดบันทึกออนไลน์ ใช้ระยะเวลาทั้งสิ้น 5 สัปดาห์ และ 3) ระยะสรุปผล: การสรุปรายงานโครงการรับใช้สังคมผ่าน Face Chat และนำเสนอผลงานผ่าน Social Network ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีจิตสำนึกสาธารณะหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Pakapol and Isarangkura Na Ayudhya (2015) ได้ทำการศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้แบบโครงการในวิชาสังคมศึกษา โดยใช้กิจกรรมการบริการสังคมที่มีต่อมโนทัศน์และพฤติกรรมจิตสาธารณะของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 65 คน ซึ่งแบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มทดลอง 35 คน และกลุ่มควบคุม จำนวน 30 คน เป็นระยะเวลา 12 สัปดาห์ ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบโครงการในวิชาสังคมศึกษา โดยใช้กิจกรรมการบริการสังคมมีมโนทัศน์และพฤติกรรมจิตสาธารณะหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนและสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ

ในส่วนของ Petchnil and Jitcharat (2018) ได้พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคม โดยมีพื้นฐานมาจากแนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน ใช้โครงการเป็นฐาน การปฏิบัติการเพื่อรับใช้สังคมและการสะท้อนคิดของนักศึกษาในระดับอุดมศึกษา โดยในระยะเวลาที่ 1 การศึกษาสภาพปัญหา และความต้องการในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมของนักศึกษาระดับอุดมศึกษามีกลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาและผู้เกี่ยวข้อง 408 คน และในระยะเวลาที่ 2 การทดลองและประเมินผลกิจกรรมการเรียนรู้ กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษา จำนวน 24 คน ผลการศึกษาในระยะเวลาที่ 1 พบว่า นักศึกษายังขาดจิตสำนึกเรื่องความรับผิดชอบต่อสังคม ไม่รู้สึกว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคม การจัดการศึกษาในปัจจุบันเน้นการประกอบอาชีพ ไม่เน้นการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเองและการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นในสังคม ทำให้นักศึกษามีจิตสำนึกความรับผิดชอบต่อสังคม โดยเฉพาะความเป็นพลเมือง ส่วนผลการศึกษาในระยะเวลาที่ 2 พบว่า ภายหลังจากที่นักศึกษาได้เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคม นักศึกษามีความรับผิดชอบต่อสังคมเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

จากผลงานวิจัยข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐานมาใช้ในการส่งเสริมและพัฒนาทักษะชีวิตในเด็กและเยาวชนในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ความรับผิดชอบต่อ การแก้ปัญหา การนำตนเอง ทักษะการสื่อสาร ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะการทำงานเป็นทีม การทำงานร่วมกับผู้อื่น การบริหารจัดการเวลา ความคิดสร้างสรรค์ ความรับผิดชอบต่อสังคม และจิตสำนึกสาธารณะ ซึ่งถือเป็นทักษะชีวิตที่มีความสำคัญอย่างมากในการดำเนินชีวิต การเรียน และการประกอบอาชีพ

### **กระบวนการ ผลลัพธ์ของการจัดการเรียนรู้ และผลกระทบต่อสังคม โดยการจัดการเรียนรู้แบบใช้โครงการเป็นฐานด้วยโครงการจิตอาสาทำความดีเพื่อสังคม**

เมื่อผู้เรียนได้รับมอบหมายจากอาจารย์ผู้สอนให้ดำเนินโครงการจิตอาสาทำความดีเพื่อสังคม ผู้เรียนจะต้องแบ่งกลุ่มตามความสมัครใจ แต่ละกลุ่มจะมีสมาชิกประมาณ 10-12 คน จากนั้นสมาชิกในกลุ่มร่วมกันกำหนดบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบต่อ แล้วจึงเริ่มต้นดำเนินโครงการตามกระบวนการ 6 ขั้นตอน คือ การสำรวจประเด็นปัญหา การกำหนดหัวข้อที่จะพัฒนากลุ่มเป้าหมาย การศึกษาข้อมูลทางวิชาการเพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนากลุ่มเป้าหมาย การจัดทำและนำเสนอแผนโครงการ การดำเนินกิจกรรมตามแผนที่กำหนดไว้ และการนำเสนอผลการดำเนินโครงการรูปแบบรายงานและคลิปวิดีโอ

ทั้งนี้กระบวนการ ผลลัพธ์ของการจัดการเรียนรู้ และผลกระทบต่อสังคมของ “โครงการจิตอาสาทำความดีเพื่อสังคม” มีรายละเอียด ดังตาราง 2

ตาราง 2 กระบวนการ ผลลัพธ์ของการจัดการเรียนรู้ และผลกระทบต่อสังคมของ “โครงการจิตอาสาทำความดีเพื่อสังคม”

ลำดับ	รายละเอียดของกระบวนการ	ผลลัพธ์ของการจัดการเรียนรู้	ผลกระทบต่อสังคม
1	<b>การสำรวจประเด็นปัญหา</b> ผู้สอนมอบหมายให้ผู้เรียนลงพื้นที่เพื่อทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสังเกตและสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายเพื่อนำข้อมูลดังกล่าวมาวิเคราะห์และสรุปเป็นประเด็นหัวข้อในการพัฒนากลุ่มเป้าหมาย	- ทักษะการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสังเกตและสัมภาษณ์ - ทักษะการสื่อสาร - การทำงานเป็นทีม	ผู้เรียนได้เรียนรู้และทราบถึงปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นสังคมทำให้เกิดความตระหนักที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา
2	<b>การกำหนดหัวข้อที่จะพัฒนากลุ่มเป้าหมาย</b> หลังจากผู้เรียนเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายแล้วเรียบร้อยแล้วก็นำข้อมูลมาวิเคราะห์และตีความแล้วจึงหา สรุปว่ากลุ่มเป้าหมายต้องการได้รับการพัฒนาในเรื่องใด แล้วนำมากำหนดเป็นหัวข้อในการพัฒนา เช่น การพัฒนาความสามัคคี ความซื่อสัตย์ การสร้างนิสัยการออม การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เป็นต้น	- ทักษะการวิเคราะห์และตีความข้อมูลเชิงคุณภาพ - การทำงานเป็นทีม	ผู้เรียนมีความตระหนักว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยปรับปรุง แก้ไข พัฒนาสังคมได้ และมีความเข้าใจผู้อื่น
3	<b>การศึกษาข้อมูลทางวิชาการเพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนากลุ่มเป้าหมาย</b> ผู้เรียนค้นหาความรู้ทางวิชาการจากหนังสือ ตำรา เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาออกแบบกิจกรรมที่จะพัฒนากลุ่มเป้าหมายในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการคิดอย่างมีเหตุผล และคุณธรรมจริยธรรม	- การศึกษาค้นคว้าข้อมูลทางวิชาการ เพื่อนำข้อมูลนั้นมาออกแบบกิจกรรมที่จะนำไปใช้ในการปรับปรุง แก้ไข พัฒนากลุ่มเป้าหมาย - การทำงานเป็นทีม	ผู้เรียนมีความตระหนักว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยปรับปรุง แก้ไข พัฒนาสังคมได้ และมีความเข้าใจผู้อื่น

ลำดับ	รายละเอียดของกระบวนการ	ผลลัพธ์ของการจัดการเรียนรู้	ผลกระทบต่อสังคม
4	<b>การจัดทำ และนำเสนอแผนโครงการ</b> ผู้เรียนร่วมกันวางแผนการดำเนินโครงการ และเขียนโครงการ โดยมีหัวข้อที่สำคัญดังนี้ หลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ วิธีการดำเนินโครงการ งบประมาณและสถานที่ในการดำเนินโครงการ งบประมาณที่ใช้ และผู้รับผิดชอบโครงการ	<ul style="list-style-type: none"> <li>- การเขียนโครงการเพื่อปรับปรุงแก้ไข พัฒนากลุ่มเป้าหมาย</li> <li>- การวางแผน</li> <li>- การทำงานเป็นทีม</li> <li>- การบริหารจัดการ</li> <li>- ทักษะการสื่อสารเพื่อการนำเสนอผลการดำเนินโครงการ</li> </ul>	ผู้เรียนมีความตระหนักรู้ว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยปรับปรุง แก้ไข พัฒนาสังคมได้ และมีความเข้าใจผู้อื่น
5	<b>การดำเนินกิจกรรมตามแผนที่กำหนดไว้</b> ผู้เรียนจัดกิจกรรมพัฒนาการคิดหรือคุณธรรมจริยธรรมให้กับกลุ่มเป้าหมายตามแผนการดำเนินโครงการที่กำหนดไว้ในขั้นที่ 4 เช่น การพัฒนาความสามัคคี ความซื่อสัตย์ การสร้างนิสัยการออม การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เป็นต้น เป็นต้น	<ul style="list-style-type: none"> <li>- การดำเนินโครงการเพื่อปรับปรุงแก้ไข พัฒนาสังคม</li> <li>- การทำงานเป็นทีม</li> <li>- การบริหารจัดการ</li> <li>- การแก้ปัญหา หรือแก้ไขสถานการณ์เฉพาะหน้า</li> </ul>	ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการปรับปรุง แก้ไข พัฒนา สังคม ทำให้รับรู้ว่าคุณเองสามารถมีส่วนร่วมในการปรับปรุง แก้ไข พัฒนาสังคมได้ ถือเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีของการเกิดจิตสำนึกสาธารณะ
6	<b>การนำเสนอผลการดำเนินโครงการรูปแบบรายงานและคลิปวิดีโอ</b> ผู้เรียนนำเสนอผลการดำเนินโครงการในรูปแบบของรายงาน และนำเสนอกระบวนการทั้งหมดตั้งแต่การเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อกำหนดหัวข้อจนถึงการพัฒนากลุ่มเป้าหมายโดยจัดทำเป็นคลิปวิดีโอความยาวไม่เกิน 10 นาที และเผยแพร่ผ่านสังคมออนไลน์	<ul style="list-style-type: none"> <li>- ทักษะการสื่อสาร ด้วยการนำเสนอกระบวนการดำเนินโครงการทั้งหมดด้วยคลิปวิดีโอและมีการเผยแพร่ผ่านสังคมออนไลน์</li> </ul>	การเผยแพร่คลิปวิดีโอการดำเนินโครงการของผู้เรียนผ่านสังคมออนไลน์ จะทำให้เป็นแบบอย่างที่ดีในการแสดงพฤติกรรมประชาธิปไตย ในด้านการมีส่วนร่วมและจิตสำนึกสาธารณะ ซึ่งมีส่วนสำคัญที่จะกระตุ้นให้เด็กและเยาวชนในสังคมแสดงพฤติกรรมประชาธิปไตยตามแบบอย่างที่ดีที่ได้พบเห็นจากสื่อสังคมออนไลน์

### ผลการสะท้อนการเรียนรู้จากการดำเนินโครงการจิตอาสาทำความดีเพื่อสังคมของผู้เรียน

หลังจากที่นิสิตได้ทำโครงการจิตอาสาทำความดีเพื่อสังคมเรียบร้อยแล้ว อาจารย์ผู้สอนได้ทำการสะท้อนการเรียนรู้ (Learning reflection) จากผู้เรียน จำนวน 25 คน สามารถสรุปได้ว่าผลลัพธ์ของการจัดการเรียนรู้ที่สำคัญจากการดำเนินโครงการจิตอาสาทำความดีเพื่อสังคม คือ ทักษะชีวิตในด้านต่าง ๆ ประกอบด้วย การทำงานเป็นทีม ทักษะการสื่อสาร การแก้ปัญหา การเข้าใจผู้อื่น และจิตสำนึกสาธารณะ โดยมีรายละเอียดดังนี้



1. **การทำงานเป็นทีม (Team Work)** เป็นการทำงานร่วมกันระหว่างบุคคลมากกว่า 1 คน ขึ้นไป โดยการทำงานนั้นต้องมีวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายเดียวกัน ในการดำเนินโครงการจิตอาสาทำความดีเพื่อสังคม ผู้สอนได้มอบหมายให้ผู้เรียนทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม กลุ่มละประมาณ 10 – 12 คน ซึ่งในกระบวนการทำงาน สมาชิกในกลุ่มจะได้รับมอบหมายให้มีบทบาทหน้าที่ต่าง ๆ ในกลุ่ม และทุกคนจะได้มีส่วนร่วมในการวางแผน การแสดงความคิดเห็น และดำเนินงานต่าง ๆ ตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ซึ่งการทำงานต่าง ๆ จะประสบความสำเร็จได้สมาชิกทุกคนต้องร่วมมือกันทำงานตามบทบาทหน้าที่ที่ได้ตกลงกันได้ ทั้งนี้จากการสะท้อนการเรียนรู้จากผู้เรียนพบว่า เมื่อได้ทำโครงการจิตอาสาทำความดีเพื่อสังคมทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ถึงการทำงานร่วมกัน การแบ่งภาระหน้าที่ การวางแผนงาน การประชุม การช่วยกันเสนอความคิดเห็น การรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน การลงมือปฏิบัติตามหน้าที่ที่กำหนดไว้ การช่วยเหลือการช่วยกัน การร่วมกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ถือเป็นการพัฒนาความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่นซึ่งเป็นทักษะชีวิตที่สำคัญสำหรับการดำเนินชีวิต การเรียน และการประกอบอาชีพ

“ได้เรียนรู้การทำงานเป็นทีม การทำงานร่วมกับผู้อื่น ต้องมีการแบ่งภาระหน้าที่ วางแผนการทำงานต่าง ๆ ช่วยกันลงความคิดเห็น ช่วยกันทำหน้าที่ของตนเองและกลุ่ม เพื่อให้กิจกรรมสามารถดำเนินไปได้ด้วยดี และสามารถบริหารเวลาได้ตามกำหนด” (ผู้เรียน 1)

“ได้เรียนรู้การทำงานร่วมกันกับเพื่อนในกลุ่ม ความสามัคคี เพราะช่วยกันดูแลน้อง ๆ และควบคุมน้อง ๆ ให้กิจกรรมดำเนินต่อไป การแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเฉพาะหน้า ต้องช่วยกันแก้ไขอย่างมีสติ” (ผู้เรียน 2)

“ได้ฝึกการทำงานเป็นทีม การรับฟังความคิดเห็นของเพื่อน ๆ เพราะโครงการต้องทำงานร่วมกันหลายคน ต่างคนต่างมีความคิดเห็นที่ไม่ตรงกัน ทำให้เรารับฟังความคิดเห็นของคนในทีมและช่วยกันแก้ปัญหา หาทางออกร่วมกัน” (ผู้เรียน 3)

“ก่อนที่จะจัดโครงการได้เราเห็นการทำงานของสมาชิกทุกคนในกลุ่ม ความร่วมมือ ความร่วมแรงของทุกคนในกลุ่มที่ต้องทำงานออกมาให้ดีที่สุด ทั้งการนัดคุยงาน ประชุม จัดหาสถานที่ หากิจกรรม หรือหาซื้อของรางวัลนั้นใช้ความสามัคคีของคนในทีม ดังนั้นหากขาดคนใดคนหนึ่งไปแล้วงานจะออกมาไม่สมบูรณ์แบบ” (ผู้เรียน 4)

“การทำงานกลุ่มหากไม่รับฟังกัน ไม่รวมมือกัน โครงการก็จะไม่สำเร็จ” (ผู้เรียน 5)

“การทำงานให้ได้ผลดีต้องมีการวางแผน แบ่งหน้าที่ และฝึกซ้อมกันให้ดีเสียก่อนจึงจะประสบความสำเร็จ และเรียนรู้ที่จะทำงานร่วมกับผู้อื่น ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน สามัคคีกัน” (ผู้เรียน 6)

“ฝึกความรับผิดชอบของตนเอง การจัดสรรแบ่งหน้าที่ การมีความรับผิดชอบในหน้าที่ของตนเอง การตรงต่อเวลา การสืบค้นข้อมูลด้วยตนเองอย่างสุดความสามารถเพื่อนำมาออกแบบกิจกรรมพัฒนาน้อง ๆ” (ผู้เรียน 7)

2. **ทักษะการสื่อสาร (Communication Skill)** เป็นความสามารถในการใช้คำพูด ภาษา ท่าทางเพื่อถ่ายทอดข้อมูลความรู้ ให้ผู้อื่นเข้าใจได้ดี หรือแสดงความรู้สึกนึกคิดของตนเองได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ ในการดำเนินการโครงการจิตอาสาทำความดีเพื่อสังคม จะต้องมีการใช้ทักษะการสื่อสารตลอดโครงการ ได้แก่ การสื่อสารกับหน่วยงานที่เป็นกลุ่มเป้าหมายซึ่งเป็นการสื่อสารแบบเป็นทางการ การสื่อสารกับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นเด็กและเยาวชนซึ่งเป็นการสื่อสารทั้งแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ การสื่อสารระหว่างการทำงานกับเพื่อนในกลุ่มซึ่งเป็นการสื่อสารแบบไม่เป็นทางการ เป็นส่วนใหญ่ และการสื่อสารเพื่อนำเสนอผลการดำเนินโครงการจิตอาสาทำความดีเพื่อสังคมที่ต้องนำเสนอในรูปแบบคลิปวิดีโอซึ่งเป็นการสื่อสารแบบเป็นทางการเป็นส่วนใหญ่ ทั้งนี้จากการสะท้อนการเรียนรู้จากผู้เรียนพบว่า เมื่อได้ทำโครงการจิตอาสาทำความดีเพื่อสังคมทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และฝึกทักษะการสื่อสาร การติดต่อประสานงานแบบเป็นทางการกับผู้บริหารโรงเรียน ครูอาจารย์ในโรงเรียนที่ไปทำโครงการ รวมถึงได้เรียนรู้และฝึกทักษะการสื่อสารระหว่างการทำงานกิจกรรมกับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นเด็กและเยาวชนซึ่งต้องมีวิธีการสื่อสารที่เหมาะสมกับช่วงวัยเพื่อให้กลุ่มเป้าหมายให้ความ

สนใจกับการทำกิจกรรม หากกลุ่มเป้าหมายไม่สนใจก็ต้องปรับวิธีการสื่อสารให้มีความเหมาะสมมากขึ้นจึงจะทำให้การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ สำเร็จได้ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

“ได้รู้จักการทำงานนอกพื้นที่ ที่ต้องติดต่อกับผู้อื่น และต้องปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น เช่น ต้องมีการเตรียมตัวอย่างดี รู้จักพูดคุยกับคุณครู ผู้บริหารโรงเรียน และน้อง ๆ ที่ไปทำกิจกรรมด้วย” (ผู้เรียน 8)

“ได้เรียนรู้ถึงวิธีการติดต่อประสานงาน ว่าต้องมีการพูดคุยกับใคร อย่างไรบ้าง จึงจะเหมาะสม” (ผู้เรียน 9)

“รู้วิธีการติดต่ออย่างเป็นทางการว่าต้องทำอย่างไร มีขั้นตอนอย่างไร การพูดคุยอย่างเป็นทางการกับผู้ใหญ่ต้องพูดคุยอย่างไรจึงจะเหมาะสม” (ผู้เรียน 10)

“ควรวางแผนให้รอบคอบ สื่อสารกับน้องให้เข้าใจ เพราะน้องยังอยู่ในวัยเด็ก ทุกคนต้องคิดว่าจะพูดหรือทำอย่างไรให้น้องเข้าใจในสิ่งที่เราจะบอกกับเขา และต้องเข้าใจและใจเย็นมาก ๆ ในการสื่อสารกับเด็กเล็ก” (ผู้เรียน 11)

**3. การแก้ปัญหา (Problem Solving)** เป็นความสามารถในการจัดการกับสิ่งที่เป็นอุปสรรคขัดขวางให้ผ่านพ้นไปได้ อย่างมีเหตุผล และเหมาะสมกับสถานการณ์ ในการดำเนินโครงการจิตอาสาทำความดีเพื่อสังคม เมื่อสมาชิกทุกคนในกลุ่มมีการแบ่งหน้าที่กันเรียบร้อยแล้ว ถึงเวลาที่ต้องทำงานจริงก็อาจจะต้องประสบกับปัญหาหรืออุปสรรคต่าง ๆ ได้ ทั้งนี้จากการสะท้อนการเรียนรู้จากผู้เรียนพบว่า เมื่อได้ทำโครงการจิตอาสาทำความดีเพื่อสังคมทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ถึงวิธีการในการจัดการปัญหา เช่น เมื่อถึงวันทำกิจกรรมที่โรงเรียนพบว่ามีจำนวนกลุ่มเป้าหมายน้อยกว่าที่กำหนดไว้ ทำให้ใช้เวลาในการทำกิจกรรมน้อยกว่าที่กำหนดไว้ตามไปด้วย ผู้เรียนจึงต้องทำกิจกรรมอื่น ๆ เพิ่มเติม โดยที่กิจกรรมนั้น ๆ ไม่ได้อยู่ในแผนที่กำหนดไว้ตั้งแต่แรกและปัญหาที่ผู้เรียนพบบ่อย ๆ คือ ในระหว่างทำกิจกรรมหากกลุ่มเป้าหมายไม่สนใจหรือไม่ให้เข้าร่วมมือผู้เรียนก็ต้องหาวิธีการที่จะทำให้กลุ่มเป้าหมายให้ความสนใจมากขึ้น เป็นต้น ซึ่งในขั้นตอนของการวางแผนนั้นผู้เรียนจะไม่ทราบมาก่อนว่าจะเกิดขึ้นปัญหาหรืออุปสรรคใด ๆ ขึ้นบ้าง ระหว่างทำกิจกรรม เมื่อถึงเวลาทำโครงการหากเกิดปัญหาที่ต้องคิดวิธีการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าทันที ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ว่าในการทำงานนั้นต้องมีสติอยู่ตลอดเวลาและพร้อมที่จะเผชิญกับทุกสถานการณ์ รวมถึงพร้อมที่จะจัดการปัญหาต่าง ๆ อย่างเหมาะสม

“เราไปสอน ให้ความรู้บ้าง ๆ ไม่ใช่แค่น้อง ๆ ได้รับความรู้อย่างเดียว แต่เราก็ได้เหมือนกัน เพราะเราต้องค้นคว้าหาข้อมูลที่ถูกต้อง เพื่อนำไปสอน นอกจากนี้ยังได้ฝึกทักษะ การกล้าแสดงออก ทักษะการสื่อสาร การแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้เป็นอย่างดี กลุ่มของเราเจอปัญหาตรงที่จำนวนน้องที่มาทำกิจกรรมน้อยกว่าจำนวนที่กำหนดไว้ทำให้ทำกิจกรรมเสร็จเร็วกว่าเวลาที่กำหนด เราต้องมีการเพิ่มกิจกรรม เช่น การร้องเพลง เล่นเกม พูดคุยกับน้อง ๆ ให้มากกว่าเดิม” (ผู้เรียน 12)

“เด็กที่ไปสอนนั้นไม่ฟังในบางครั้ง และบางคนรู้สึกเบื่อ หรือไม่สนุก เราทำคนในกลุ่มจึงพยายามทำให้น้อง ๆ ฟังด้วยความตั้งใจ หาวิธีให้น้องเงียบ ๆ เพื่อทำกิจกรรมได้ถูก และสำหรับคนที่เบื่อ หรือไม่สนใจ ก็พยายามสนใจ จนทำให้น้อง ๆ สนุกไปกับการทำกิจกรรม และมีการแจกรางวัล ให้ขนมกับน้อง ๆ เพื่อเป็นแรงจูงใจในการทำกิจกรรม” (ผู้เรียน 13)

“บางครั้งน้องอยู่ไม่นิ่ง ออกมากระโดดโลดเต้น แก้ไขโดยการร้องเพลง “หากว่าเรากำลังสบายจงปรบมือพลัน...” (ผู้เรียน 14)

“ต้องมีสติตลอดเวลา รู้จักปัญหา และรับมือกับสถานการณ์ที่ไม่คาดคิด” (ผู้เรียน 15)

“การทำงานแม้ว่าจะวางแผนดี ก็อาจจะเจอกับปัญหาเฉพาะหน้าได้ และเมื่อเจอปัญหาแล้วก็ต้องอดทนกับการแก้ปัญหา” (ผู้เรียน 16)

**4. การเข้าใจผู้อื่น (Empathy)** เป็นความสามารถในการทำความเข้าใจถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลอย่างมีเหตุผล รวมถึงการเข้าใจความรู้สึกและพฤติกรรมของผู้อื่น ทำให้ปฏิสัมพันธ์ผู้อื่นอย่างเหมาะสม ในการดำเนินโครงการจิตอาสาทำความดีเพื่อสังคม ผู้เรียนจะได้พบกับกลุ่มเป้าหมายที่มีลักษณะทางชีวสังคมที่มีความแตกต่างกันไป ทั้งเพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ครัวเรือน ซึ่งกลุ่มเป้าหมายบางกลุ่มอาจจะเป็นผู้พิการทางด้านสติปัญญา สายตา การได้ยิน บางกลุ่มครอบครัวแตกแยก และบางกลุ่มขาดโอกาสทางการศึกษา ทั้งนี้จากการสะท้อนการเรียนรู้จากผู้เรียนพบว่า เมื่อได้ทำ

โครงการจิตอาสาทำความดีเพื่อสังคมทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และเข้าใจถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลมากขึ้น ทำให้สามารถแสดงออกกับผู้อื่นอย่างเหมาะสม และมีความใส่ใจผู้อื่นและสังคมมากขึ้น

“นิสิตได้เรียนรู้เกี่ยวกับชีวิตที่ไม่ได้มีอะไรเทียบพร้อมเหมือนกับนิสิต เด็กที่นิสิตไปทำกิจกรรมล้วนแต่เป็นเด็กที่ขาดไม่ว่าจะเป็นขาดความรัก ความอบอุ่น ขาดการศึกษา ดังนั้นจึงทำให้พวกเขาได้แสดงพฤติกรรมแปลก ๆ ดูไม่น่ารัก ดูไม่เข้าท่าสำหรับพวกเรา เพราะพวกเขาไม่รู้วิธีการเข้าหาคนอื่น หรือวิธีการที่จะแสดงออกกับคนอื่น ทำให้การให้อภัยเวลาพวกเขาทำผิดเป็นสิ่งที่สำคัญและเป็นสิ่งจำเป็นมาก การให้ออกาสพร้อมทั้งใจเย็นเวลาสอนเขาเป็นสิ่งที่สมควรที่สุด การพยายามทำความเข้าใจคนอื่น เอาใจเขามาใส่ใจเราเป็นสิ่งที่สำคัญในการใช้ชีวิต” (ผู้เรียน 17)

“ได้เรียนรู้ความแตกต่างระหว่างวัย ที่มีความคิดและการกระทำที่แตกต่างกัน เรียนรู้ที่จะยอมรับความแตกต่างนั้น และปรับตัวเข้าหากัน” (ผู้เรียน 18)

“เรียนรู้ที่จะระงับอารมณ์โกรธต่อคนอื่น ๆ ที่อาจจะทำผิด หรือไม่ถูกใจเรา และใช้สติในการรับฟังและแก้ปัญหา” (ผู้เรียน 19)

“มีเด็กมากมายที่มีโอกาสน้อยกว่าเรา ดังนั้นเมื่อเรามีโอกาสควรตั้งใจศึกษาเล่าเรียนให้ดีที่สุด” (ผู้เรียน 20)

5. จิตสำนึกสาธารณะ (Public Consciousness) เป็นความรู้สึกของบุคคลที่ต้องการจะเข้าไปมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือ แก้ไข พัฒนาให้ดีขึ้นเมื่อพบเห็นสิ่งที่เป็นปัญหา เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดี โดยที่ไม่หวังผลตอบแทนใด ๆ ในการดำเนินโครงการจิตอาสาทำความดีเพื่อสังคมทุกขั้นตอนจะเกี่ยวข้องกับการปรับปรุง แก้ไข และพัฒนาสังคมเป็นการปลูกฝังให้ผู้เรียนมีจิตสำนึกสาธารณะต้องการทำประโยชน์เพื่อสังคมตามกำลังความสามารถของตนทั้งในปัจจุบันและอนาคต ทั้งนี้จากการสะท้อนการเรียนรู้จากผู้เรียน พบว่า เมื่อได้ทำโครงการจิตอาสาทำความดีเพื่อสังคมทำให้ผู้เรียนมีความรู้สึกว่าตนเองสามารถทำประโยชน์ให้กับผู้อื่นและสังคมได้ ด้วยการนำความรู้ความสามารถที่ตนเองมีไปถ่ายทอดให้กับกลุ่มเป้าหมาย ทำให้ได้เรียนรู้ว่าการให้หรือการแบ่งปันไม่จำเป็นต้องให้เฉพาะทรัพย์สินเงินทอง แต่สามารถให้ความรักกับผู้อื่นได้ นอกจากนี้ยังทำให้เรียนรู้ถึงการเสียสละและการแบ่งปันให้กับผู้อื่นในสังคม พร้อมทั้งได้เรียนรู้ว่าการเป็นผู้ให้นั้นสามารถสร้างความสุขให้กับตนเองได้ และทำให้เกิดความรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่าต่อสังคม ซึ่งทักษะชีวิตในด้านเปี่ยมจิตสำนึกสาธารณะถือว่ามีความสำคัญอย่างมากที่จะทำให้สมาชิกในสังคมอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข

“รู้สึกที่ตนเองสามารถทำประโยชน์กับคนอื่น หรือสังคมได้ ด้วยการนำความรู้ที่มีไปใช้ให้เกิดประโยชน์กับผู้อื่น ถ่ายทอดความรู้ที่ตนเองมีเพื่อประโยชน์ต่อผู้อื่นได้ รู้สึกว่าตัวเองมีจิตสำนึกที่ดี ได้เรียนรู้ถึงความรับผิดชอบต่อสังคม” (ผู้เรียน 21)

“ได้รู้จักการทำเพื่อผู้อื่น การเสียสละ การแบ่งปัน ไม่ใช่เพียงการเสียสละกำลังทรัพย์ หรือการแบ่งปันขนมเท่านั้น แต่เป็นการแบ่งปัน คุณธรรม ความรู้ต่าง ๆ ให้กับน้อง ๆ และสิ่งเหล่านี้จะอยู่กับน้อง ๆ ไปตลอดชีวิต” (ผู้เรียน 22)

“ได้รู้ว่าการให้มันดีเพียงใด ไม่ใช่การให้วัตถุสิ่งของ ขนม แต่เป็นการให้ความรู้ที่เรามี ให้น้องสามารถนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตของตนเองได้” (ผู้เรียน 23)

“ได้รู้จักการให้ การแบ่งปัน การทำประโยชน์ให้กับสังคม รู้จักเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน เมื่อมีความพร้อมก็อยากจะทำประโยชน์เพื่อสังคมอีก” (ผู้เรียน 24)

“การให้ไม่จำเป็นต้องเป็นสิ่งของเงินทองเท่านั้น แต่การเข้าไปสร้างและพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมหรือให้ความรู้ต่าง ๆ ก็ถือเป็นการให้ เช่นเดียวกัน และจะส่งผลต่อเนื่องไปเมื่อเด็ก ๆ เติบโตเป็นผู้ใหญ่” (ผู้เรียน 25)

“การทำสิ่งดี ๆ ให้กับสังคมไม่เพียงเป็นการให้ แต่ยังได้รับความสุขกลับมาด้วย” (ผู้เรียน 26)

“ได้เรียนรู้ว่าความสุขไม่ได้เกิดจากการที่เราเป็นผู้รับเพียงอย่างเดียว แต่เกิดจากการที่เราเป็นผู้ให้ ได้ช่วยเหลือผู้อื่นได้ทำความดี ได้ให้ความรู้ มีจิตใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และยกย่องในคุณค่าของตัวเองมากขึ้น” (ผู้เรียน 27)

## สรุปผลการศึกษา

การดำเนินโครงการจิตอาสาทำความดีเพื่อสังคม เป็นการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐานนั้นตั้งอยู่บนพื้นฐานหลักปรัชญาพัฒนาการนิยม (Progressivism) มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และสร้างความรู้ใหม่ด้วยตนเองในรูปแบบของการทำโครงการเพื่อพัฒนาบุคคลในเรื่องการคิดอย่างมีเหตุผลและคุณธรรมจริยธรรมในการดำเนินชีวิต โดยในระหว่างการดำเนินโครงการผู้เรียนจะได้เรียนรู้ควบคู่ไปกับการพัฒนาทักษะชีวิตในด้านการทำงานเป็นทีม ทักษะการสืบค้นข้อมูล ทักษะการคิดวิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ความรู้ต่าง ๆ ทักษะการสื่อสาร การแก้ปัญหา การเข้าใจผู้อื่น และจิตสำนึกสาธารณะ ซึ่งเป็นทักษะชีวิตที่สำคัญสำหรับการดำเนินชีวิตในสังคม การเรียน และการประกอบ อาชีพในอนาคต ซึ่งสอดคล้องกับ Guzdial (1998) ที่เสนอว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐานทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านการลงมือทำภายใต้หัวข้อที่ผู้เรียนเลือกเอง มีโอกาสพัฒนาทักษะการคิด ทักษะการค้นคว้า ทักษะ กระบวนการกลุ่ม การทำงานอย่างมีระบบ ทักษะทางสังคม และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง (Constructivist) เช่นเดียวกับ McDonnell (2007) ที่พบว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐานทำให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง ตั้งแต่การเลือกหัวข้อเรื่องจนถึงการดำเนินโครงการทุกกระบวนการด้วยตนเอง ทำให้เกิดการฝังตัวของความรู้และทักษะต่าง ๆ (embedded with knowledge and skills) นอกจากนั้นแล้ว ในการดำเนินโครงการจิตอาสาทำความดีเพื่อสังคมนั้น ผู้สอนมีบทบาทเป็นโค้ชให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง พร้อมคอยกระตุ้นและสร้าง แรงจูงใจภายในให้กับผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความสนใจและต้องการที่จะเรียนรู้ด้วยตนเอง รวมทั้งคอยให้การช่วยเหลือ ให้คำแนะนำ และอำนวยความสะดวกอย่างใกล้ชิดในการดำเนินโครงการที่ผู้เรียนกำหนดขึ้น (Teacher facilitation) นำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนแบบองค์รวม (Holistic Development of students) ได้ (Merriam & Clark, 2006; Vanasupa, Stolk, & Herter, 2009)

## ข้อเสนอแนะจากผลการศึกษา

การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐานทำให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้ตามที่อาจารย์ผู้สอนได้กำหนดไว้โดยผู้เรียนจะได้เรียนรู้และสร้างความรู้ใหม่ด้วยตนเองไปพร้อมกับการพัฒนาทักษะชีวิตที่สำคัญ ได้แก่ การทำงานเป็นทีม ทักษะการสืบค้นข้อมูล ทักษะการคิดวิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ความรู้ต่าง ๆ ทักษะการสื่อสาร การแก้ปัญหา การเข้าใจผู้อื่น และจิตสำนึกสาธารณะ ซึ่งการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐานเป็นวิธีการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในระดับปริญญาตรีเป็นอย่างมาก เพราะเป็นช่วงวัยที่มีความใฝ่รู้ และหากได้ศึกษาในหัวข้อที่ตนเองมีความสนใจจะทำให้เกิดผลลัพธ์การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตามในการนำวิธีการจัดเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐานอาจารย์ผู้สอนควรพิจารณาว่ามีความเหมาะสมกับหัวข้อที่ต้องการจัดการเรียนรู้หรือไม่ และออกแบบกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสมเพื่อให้เกิดผู้เรียนเกิดผลลัพธ์การเรียนรู้ตรงตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

## References

- Bell, S. (2010). Project-Based Learning for the 21<sup>st</sup> Century: Skills for the Future. *The Clearing House*, 83: 39-43.
- Bender, W. N. (2012). *Project-Based Learning: Differentiating Instruction for The 21<sup>st</sup> Century*. California: Corwin.
- Chun-Ming, H., Gwo-Jen, H., & Iwen, H. (2012). A Project-based Digital Storytelling Approach for Improving Students' Learning Motivation, Problem-Solving Competence and Learning Achievement. *Journal of Educational Technology & Society*, 15(4), 368-379. Retrieved from <http://www.jstor.org/stable/jeductechsoci.15.4.368>
- Dewey, J. (1926). *Democracy and Education*. Boston: Houghton Mifflin.
- Griffin, S. (2017). *Teacher's Role in Project Based Learning*. Retrieved from <https://hillsideacademy.com/teachers-role-in-project-based-learning/>

- Guzdial, M. (1998). *Technological support for project-based learning*. ASCD yearbook: Learning with technology, 14, 47-71.
- Innovative Learning Center. (2019). *Knowledge Management in General Education "Active Learning" For Large Classroom*. Bangkok: Innovative Learning Center.
- Krajcik, J. S. & Shin, N. (2014). *The Cambridge Handbook of the Learning Sciences*. New York, NY: Cambridge University Press.
- Merriam, S. B., & Clark, M. C. (2006). *Learning and Development: the connection in Adulthood in Handbook of Adult Development and Learning*. New York: Oxford University Press.
- McDonnell, K. (2007). Can 40 seconds of compassion reduce patient anxiety? *Journal of Clinical Oncology*, 17(1), 371.
- Nguyen, T. T. (2017). *Developing important life skills through project-based learning: A case study*. The Normal Lights, 11(2), 109-142.
- Nizwardi, J., Rahmat, A. N., & Aznil, M. (2017). The Seven Steps of Project Based Learning model to Enhance Productive Competences of Vocational Students. *Advances in Social Science, Education and Humanities Research*, 102: 251-256.
- Office of the Education Council. (2007). *Project Based Learning*. Bangkok: Office of the Education Council. (in Thai).
- Pakapol, P., & Isarangkura Na Ayudhya, W. (2015). Effects of Project-Based Learning in Social Studies Subject Using Service Learning Activities on Public Consciousness Concepts and behaviors of Seventh Grade Students. *Journal of Education Studies*, 43(1), 80-98.
- Petchnil, S., & Jitcharat, S. (2018). A Development of Learning Activities for University Students Social Responsibility Enhancement. *Silpakorn Educational Research Journal*, 10(2), 194-210.
- Sooksomchitra, A. (2015). The Results of Learning by Serving Society. *Procedia Economics and Finance*, 26: 1164-1167.
- Soparat, S., Arnold, S.R., & Klaysom, S. (2015). The development of Thai learners' key competencies by project-based learning using ICT. *International Journal of Research in Education and Science (IJRES)*, 1(1), 11-22.
- Summawart, S., & Chanpulekasa, P. (2010). A Social Volunteer Project: Moral and Ethical Improvement in Nursing Students. *Rama Nurs J*, 16(3), 341-349.
- Sutthirat, C. (2015). 80 Innovation Student-centered learning. Bangkok: P balance Design & Printing. (in Thai).
- Ulrich, C. (2016). John Dewey and the project-based Learning: landmarks for nowadays Romanian education. *Journal of Educational Sciences and Psychology*, VI(LXVIII): 54-60.
- Vanasupa, L., Stolk, J., & Herter, R. (2009). The Four-Domain Development Diagram: A Guide for Holistic Design of Effective Learning Experiences for the Twenty-first Century Engineer. *Journal of Engineering Education*, (98), 67-81.
- Wongdaeng, M. & Hajihama, S. (2018). *Perceptions of Project-Based Learning on Promoting 21st Century Skills and Learning Motivation in a Thai EFL setting*. JSEL, 13(2), 158-190.
- Wurdinger, S. & Qureshi, M. (2015). Enhancing College Students' Life Skills through Project Based Learning. *Innov High Educ*, 40(3), 279-286.